

KELENTEY BARNA

A DEBRECENI STOMATOLOGIAI KLINIKA KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

THE FOUNDATION HISTORY OF THE STOMATOLOGY CLINIC IN DEBRECEN. The Hungarian Royal University was opened in the autumn of 1914 and the Medical Faculty was formed in 1918. Already in 1921 the Medical Faculty has applied for the establishment of a Stomatology Clinic from the government, but mainly because of financial reasons the request was turned aside. In the upcoming years the request was repeated several times, without any success. Finally the Medical Faculty has established the Stomatology Polyclinic in the East Wing of the Surgical Clinic, which was opened in 15. February 1935. András Csilléry a dentist of Budapest the former Minister of Public Health and Welfare was called for leader in professional lecturer's position. In the autumn of 1935 the undergraduate studies begun. In September of 1936 was a new surgery opened to treat the students in the main building of the university. In January of 1937 the school dental care was launched. In the summer of 1940 Csilléry was named university professor and he was elected as head of the Stomatology Clinic, placed in to the East Wing of the Ophthalmic Clinic of the ceremonial event on 30 November 1940.

A magyar kormány 1912-ben elhatározta, hogy a pesti (1777) és kolozsvári (1872) egyetemek után újabb két egyetemet állít fel Debrecenben és Pozsonyban.

Egy protestáns egyetem létrehozása Debrecenben már 1874-ben felvetődött, és a későbbiekben (1906) állami egyetem alapítása érdekében már városi egyetemi bizottság is alakult. Debrecen mellett szólt a földrajzi fekvése és főleg a nagy múltú Református Kollégiuma. 1912-ben a város mintegy 105 holdnyi területet adományozott erre a célra a Nagyerdőn, valamint építési költségekre 8 millió aranykoronát biztosított, és átadta a Bábaképző intézetet is. A Tiszántúli Református Egyházkerület is anyagi és elhelyezési segítséget nyújtott.

1914 szeptemberében nyílt meg az egyetem 3 karral (orvosi még nem indult), több helyszínen. 1918 szeptemberében jött létre az orvosi kar négy kinevezett egyetemi tanárral: Kenézy Gyula, Orsós Ferenc, Verzár Frigyes és Vészi Gyula. Az új intézetek, klinikák ekkor még befejezetlenül álltak.

Az orvoskar megalakulása után nagyon nehezen működött, mert a városban szétszórva, több helyen kényszerült klinikákat, intézeteket létrehozni. Ezért fontos volt, hogy Kenézy Gyula rektor kérésére Csilléry András, akkori népegészségügyi és népjóléti miniszter az 1919/20-as tanévre ideiglenesen átengedte a Debreceni Tudományegyetemnek oktatási célokra a város tulajdonát képező épületben elhelyezett I. számú tartalék kórházat, a volt közös csapatkórházat (DMKE), összes berendezésével

és felszerelésével együtt.¹ Ebben az épületben nyert azután elhelyezést több intézet és a Dékáni Hivatal.

1921 őszén kinevezték az orvosi fakultás több tanárát, de a kar még továbbra is szétszórva, több helyen működött. Szintén 1921-ben az egyetem felvette a mártírhaltalt halt miniszterelnök, gróf Tisza István nevét. A következő években sorra készültek el a klinikák, intézetek, de az egész telep építése csak 1926-ban fejeződött be. Az 1927/28-as tanévben már 7 klinika, 11 intézet, 14 nyilvános rendes tanárral, 7 magántanárral állt rendelkezésre, a hallgatók száma 251 volt.

Említésre méltó, hogy fellelt iratok szerint „*A debreczeni tudományegyetem orvosi kara*” által szervezett 1918/19. tanévi nyári tanfolyamának anyagában már szerepelt a gyakorlati fogászat heti 2 órában, dr. Hajnal Dezső debreceni fogorvos előadó nevével fémjelvezve. A póttanfolyamot 1919. augusztus-szeptember hónapokban tartották, elsősorban a háború miatti tanulmányi lemaradások pótlására.²

Az orvoskar már 1921-ben kérvényezte a kormánynál Stomatológiai Klinika felállítását, melyet azután – eredménytelenség miatt – a későbbiekben többször is megismételt.

Fontos itt megemlíteni, hogy az egyetem két nyilvános rendes tanára, Orsós Ferenc a Kórbonctani Intézet igazgatója és Hüttl Tivadar, a Sebészeti Klinika igazgatója orvoskari megbízatásuk miatt részt vettek a Magyar Fogorvosok Egyesületének 1926. június 5-én tartott országos kongresszusán. Itt több felszólaló is amellet érvelt, hogy az orvos-tanhallgatóknak kötelező tantárgyként kellene oktatni a stomatológiát. Elsőként Sturm József, a Magyar Fogorvosok Egyesületének elnöke a kuruzslás ellen folytatott harcban emelte ki a fogászati szigorlat fontosságát. A referens a fogbetegségeket gyakoriságuk miatt népbetegségnek definiálta.

Másodikként Salamon Henrik egyetemi magántanár részletesen tárgyalta a szakképesítés kérdéskörét. Hibásnak tartotta az 1925-ös törvényt, mivel az csupán egy évnnyi tanulmányt irányzott elő záróvizsga nélkül. Ő 2 éves képzést javasolt és az elméleti, valamint gyakorlati záróvizsga letételét is. Hozzátette: az orvosképzés keretein belül fontos lenne, hogy megtanulják a hallgatók a fogbetegségeket (kórtan, kóroktan, profilaxis), azok következményeit, valamint ismerjék a szájbetegségeket és az extrakció elvégzését, esetleges komplikációit. Budapesten – elmondása szerint – 1920-óta szemeszterenként 300-500 között mozgott a fakultatíve stomatológiát hallgatók létszáma. Végül megemlítette, hogy Olaszországban 1924-óta, Ausztriában 1925-óta kötelező tantárgy volt a Stomatológia.

Ezután Csilléry András a kérdéskör szociális vonatkozásait tárgyalta. Kifejtette, hogy a vidéki egyetemek (debreceni, pécsi, szegedi) hallgatói hátrányt szenvedtek el

¹ *Népegészségügyi és Népjóléti Minisztérium levele a Debreceni Tudományegyetem rektorának* (Dr. Csilléry s.k.), 20895/1919. szeptember 20.

² „*A Debreczeni Tudományegyetem orvosi karának az 1918/19 tanév nyári tanfolyamának előadói.*” Dékáni Hivatal archívuma.

a budapesti medikusokkal szemben azért, hogy fogorvosi tárgyat nem hallgathattak. Megengedhetetlennek vélte, hogy egyes intézetek pénzért tartanak fogorvosi kurzusokat (ittthon és külföldön). Kifejtette, hogy a fogorvosi ismeretekkel bíró községi orvos mellékkeresete révén biztosabb egzisztenciát alakíthatott volna ki. Statisztikai adatokkal igazolta, hogy legalább 1000 fogorvosra lett volna szükség az akkor meglévő 677-es létszámon túl.

Beszámolójuk végén a két debreceni professzor javasolta, hogy az orvoskar ismételtén kérvényezze külön felterjesztésben a fogászati oktatás létrehozását és anyagi támogatását egyetemükön. Az említett beszámoló 1926. október 26-án készült el.³ Mint írják, az orvoskar már igen korán (1921), majd évente kérvényezte a minisztertől a fogászati képzés beindítását, a tanszék felállítását. A Stomatologiai Klinika megalapítására és felszerelésére Csilléry András budapesti fogorvost, volt népjóléti minisztert hívták meg minden alkalommal. 1934 őszén Hüttl professzor javasolta az Orvostudományi Karnak, hogy: „*a stomatologia tanítása egy megbízott előadóra ruháztassék és elsősorban kérdeztessék meg Csilléry András dr., kit a kar annak idején [sic] meghívott, hogy hajlandó volna-e a megbízott előadói tisztséget elvállalni*”.⁴

A kar a javaslatot támogatta, és mivel Csilléry András a meghívást elfogadta, 1935. február 15-én megkezdte munkáját a Stomatologiai Poliklinika a Sebészeti Klinika keleti szárnyában.

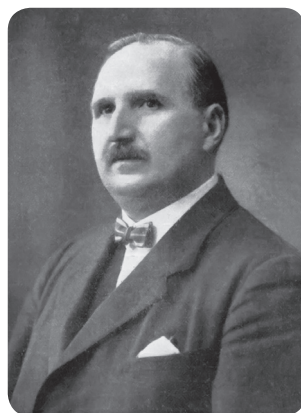

1. kép. A Sebészeti Klinika keleti szárnyában működött a Stomatologiai Poliklinika 1935–40 között

³ HÜTTL Tivadar, ORSÓS Ferenc, *Beszámoló a Magyar Fogorvosok Egyesületének 1926. június 5-i országos kongresszusáról*, 1926. október 26.

⁴ Hüttl javaslata stomatológia előadásról, Orvostudományi Kar jegyzőkönyve, 1934. október 18-i III. rendes ülés, 17/5. pont.

Csilléry András első, ünnepélyes külsőségek melletti előadását az egész egyetemi kar és a budapesti Stomatológiai Tanszék nyilvános rendes tanára, Szabó József jelenlétében tartotta meg 1935. február 16-án.⁵ Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a Bőr- és Nemibeteg Klinika, valamint Hüttl professzor a Sebészeti Klinikán stomatológiai rendelést szervezett már az 1930-as évek elején egyéb szakrendelésekkel, melyekből azután önálló klinikák jöttek létre a későbbiekben (ezek az urológiai, fül-orr-gégészeti, ortopédiai, traumatológiai rendelések). Ezt bizonyítják a Fogorvos tudományi Kar könyvtárában fellelt iratok is, melyek egyike a speciális fogászati röntgenkérdő lap, a másik pedig a fogászati eszközök jegyzéke 1934-ből.

2. kép. Dr. Csilléry András

3. kép. Dr. Hüttl Tivadar egy. ny. r. tanár, a Sebészeti Klinika igazgatója

Az is mutatja, hogy a fogászat közel állt Hüttl professzorhoz, hogy 1934–35-ben Karácsonyi Ágoston fogorvossal kísérletképpen csavar-implantátumokat helyeztek be sorvegi foghiányos betegeknek, melyet szabadalmaztatni is akartak, azonban a beadott szabadalmaztatási kérvényt visszavonták, mivel egy budapesti vizsgázott fogász felszólalással élt ellene. Ő azt bizonygatta, hogy hasonló eljárásra adott be szabadalmat már 1932-ben, melyet 1934-ben meg is kapott. Átnézve a szabadalmi leírásokat, elmondható, hogy 1. az övé egészen más rendszerű volt, 2. egy szóval sem említi, és a szakirodalomban sincs nyoma, hogy betegeknél valamikor is alkalmazta-e az eljárást. Hüttl-Karácsonyi a rozsdamentes csavar-implantátumokat azonban kb. 20-25 esetben alkalmazták, és a Fogorvosi Szemlében közölt cikk szerint egy hölgy szájában még 1959-ben

⁵ *Egyesületi hírek*, Fogorvosi Szemle 28(1935), 122.

(!) is fixen állt az egyik végén így rögzített híd.⁶ Egyébként az önként jelentkező betegek ingyen kapták a pótlást. Sajnos a műtéti naplók az idők folyamán eltűntek, ezért nem áll rendelkezésünkre pontosabb leírás a betegszámról, az implantátumok későbbi sorsáról, az esetleges komplikációkról.

Az 1934/35-ös tanév II. félévében elsőként már 72 hallgató vette fel – fakultatívan – a stomatologia tantárgyat. Az orvostanhallgatók gyakorlati képzésén túl az egyetemi klinikákhoz forduló betegek fogászati ellátását is végezték a poliklinikán. 1935. szeptember 1-jétől pedig megindították a szakorvosképzést is. Egy évvel a megnyitó után (1936. február 16.) tudományos üléssel emlékeztek meg az évfordulóról.

A Fogorvosi Szemle különszámában örökítette meg az eseményt, mely tartalmazta a négy elhangzott előadást is.⁷

MEGHÍVÓ

A Magyar Országos Orvosszövetség Debrecen Városi Fiókjá, valamint a Magyar Fogorvosok Országos Egyesületének Tiszántúli Fiókjá a debreceni Tisza István-Tudományegyetem Stomatológiai Poliklinikája megnyitásának évfordulója alkalmából 1936. évi február hó 16-án délelőtt 1/2 10 órakor a Sebészeti Klinika telermben ülést tart, melyre a Magyar Országos Orvosszövetség Debrecen városi, Hajdúvármegyei, Biharvármegyei, Szabolcsvármegyei és Salmárvármegyei Fiókok, valamint a Magyar Fogorvosok Országos Egyesülete Tiszántúli Fiókjának tagjait tisztelettel meghívjuk.

TÁRGYSOROZAT:

1. Megnyitó, tartja: Dr. Csilléry András, a debreceni Tisza István-Tudományegyetem Stomatológiai Poliklinikájának vezetője.
2. Dr. Hüttl Tivadar, egyetemi ny. r. tanár, a Sebészeti Klinika igazgatójának előadása.
3. Vitéz dr. Balogh János tanársegéd: Az állcsontok lobos megbetegedéseinek és sérüléseinek sürgős ellátása.
4. Dr. Meák Géza tanársegéd: A stomatológiai röntgen fejlődési iránya.
5. Dr. Csilléry András: Az artikuláció problémája, tekintettel a Cysi-féle eljárásra (a Cysi-film bemutatása).

Előadás után a Stomatológiai Poliklinika megtekintése.

Debrecen, 1936. évi február hó 1-én.

Dr. BOHN EDE,
a M. F. O. E. Tiszántúli Fiókjának
elnöke.

Dr. HÜTTL TIVADAR,
a M. O. O. Sz. Debrecen városi Fiókjának
elnöke.

1936. szeptember 1-jétől a Debreceni Tisza István Tudományegyetem központi épületében az egyetemi hallgatók részére állítottak fel fogszakorvosi rendelést. A következő jeles dátum 1937. január 15., amikor az iskolafogászati rendelést indították meg, melynek keretében a Nyulasi Állami Elemi Iskola tanulóit vették rendszeres fogászati kezelés alá.⁸

A Stomatológiai Poliklinika személyzetét eleinte a Sebészeti Klinikától kapta, és a szükségletek fedezése is az említett klinika ellátmányának terhére történt. A poliklinika

⁶ HARSÁGHY Nándor, *Az állkapocsba fémcsavarral rögzített híd*, Fogorvosi Szemle 52(1959), 211–213.

⁷ *Külszám*, Fogorvosi Szemle 29(1936), 1–31.

⁸ BOHN Ede, *A debreceni stomatológiai poliklinika története*, Stomatológiai Közlöny 3(1939), 255–266.

felszerelésére a vallási- és közoktatásügyi miniszter 1934/35. tanévben 4000 pengőt, 1935/36-ban újra 4000 pengőt és pótlólag 2000 pengőt engedélyezett. A tanártestület a rendelőintézetet önálló „számadó testté nyilvánította Stomatológiai Poliklinika elnevezéssel, a költségek fedezéséről azonban nem gondoskodott”.⁹

További juttatások a minisztertől:

1936/37-ben 10 000 pengő (dologi és személyi kiadásokra) + 3000 pengő (adósságok törlesztésére), 1937/38-ban 10 000 pengő + 3000 pengő, 1938/39-ben 13 745 pengő.

Fekvőosztály nem volt, a betegeket határterületi megbetegedés esetén az adott klinikán helyezték el, a szájsebészeti eseteket a Sebészeti Klinikán.

1938 novemberében a tanszemélyzet megoszlása a következő volt:

3 díjtalan tanársegéd, 3 díjtalan gyakornok, 13 orvos a szakorvosi képzés megszerzése céljából. Üzemi személyzet: 1 műtősnő (irodai munkát is végzett), 2 ápolónő, 1 műtősszolgá, 1 „preparátor” (képesített fogtechnikus). A stomatológia elméleti előadásaira, valamint a gyakorlatokra beiratkozott orvostanhallgatók száma az alábbiak szerint alakult. (A táblázat tartalmazza a betegellátási adatokat is). (Az 1938-as év csonka, mivel az adatok október 31-ig vannak feltüntetve).¹⁰

A Stomatológiai Poliklinika működéséről készült statisztika:

A debreceni Stomatológiai Poliklinika története.

A fogszakorvosi képzés megszerzése céljából vizsgára jelentkezett:

1937-ben 9 orvos, megfelelt 8, elutasított 1.

1938-ban 4 orvos, megfelelt 3, visszalépett 1.

A szakorvosi képzés megszerzése céljából ezidőig 13 orvos tartozik a klinika közteléhez, akik közül 1939-ben 3, 1940-ben 5, 1941-ben 5 bocsátható szakvizsgára.

A stomatológia elméleti előadásaira, valamint a gyakorlatokra beiratkozott orvostanhallgatók száma:

1934/35. tanév II. félében 72 hallgató
1935/36. tanév I. félében 55 hallgató
1936/37. tanév II. félében 59 hallgató
1936/37. tanév I. félében 58 hallgató
1936/37. tanév II. félében 54 hallgató
1937/38. tanév I. félében 60 hallgató
1937/38. tanév II. félében 51 hallgató
1938/39. tanév I. félében 42 hallgató
1938/39. tanév II. félében 60 hallgató.

A Stomatológiai Poliklinika működéséről szóló statisztikai adatok:

	1935.	1936.	1937.	1938.*
Összes betegforgalom:	3985	5123	7721	5494
Klinikai betegforgalom:	5514	4197	4141	2355
Iskolaforgalom:			1125	1014
Főiskolai fogszáron			867	845
Vitési gyermekvizsgálat			903	
Konziliáriusi vizsgálatok	471	626	684	671
Egyes részletek:				
Foghúzás	1182	2914	3765	3612
Műtétek	122	231	183	172
Fogtömcsék	259	581	2269	1379
Fogpótlások	80	518	854	1660
Röntgen	154	522	532	802
Diatermia			80	142

Az egyetemi klinikákon teljesített konziliáriusi vizsgálatok részletezése:

	1935.	1936.	1937.	1938.
Sebészeti klinika	63	62	65	67
Belgyógyászati klinika	95	129	165	171
Szemeszeti klinika	39	104	99	135
Szállásügyi és Nőgyógyknl.	34	28	25	30
Bőrgyógyászati klinika	60	115	97	90
Ideg- és emeklinika	68	98	135	118
Orv., fül-, gégeklinika	10	3	11	6
Gyermekklinika	8	12	20	31
Augusta szanatórium	94	75	67	79
Összesen:	471	626	684	727

*) Az ezévi vizsgálatokból hiányoznak a bevonott főiskolások és a már folyamatban levő Augusta szanatóriumi the-3 betegvizsgálatának eredménye.

⁹ Csilléry beszámolója a Stomatológiai Poliklinika eddigi működéséről, Orvostudományi Kar jegyzőkönyve. 1938. november 18-i III. rendes ülés, 38/4. pont és 8. sz. melléklet.

¹⁰ BOHN, i. m., 264.

A létrehozott poliklinikának még nem volt könyvtára és múzeumi gyűjteménye, melyek elengedhetetlenek a tudományos munka és a szakorvosképzés terén. Mivel ezekre már állami támogatást nem kaphatott, Csilléry kérte az ország orvosait, főleg fogorvosait, hogy ha tehetik, küldjenek feleslegessé vált szakkönyveket, folyóiratokat, különlenyomatokat, illetve már nem használt műszereket, berendezési tárgyakat, eszközöket. Kérése hamar meghallgatásra talált, és pár év alatt ezer kötetet meghaladó könyvtár és egy igen értékes múzeum segítette a tanulást és a tudományos kutatást. Csilléry András már 1935 őszén azzal a kéréssel fordult a miniszterhez, hogy plusz anyagi támogatásban részesítse a poliklinikát, melyet röntgenkészülék vásárlására és műszerek, felszerelési tárgyak beszerzésére fordítanának.¹¹ Az orvosi kar a felterjesztést támogatta. A miniszter a kért összeget engedélyezte.

Bohn Ede tanársegéd 1939-es cikkében az alábbiakban leírtak szerint ismerteti a Stomatológiai Poliklinika munkarendjét:

„Mindennap, hétfőtől péntekig, reggel 8-9 [órákor] a tanársegéd tart elméleti előadást a fogorvosjelöltek részére.

9-10 [órákor] iskolafogászati rendelés (a Nyulasi Állami Elemi Iskola tanulóit 10-10-es turnusokban elhozza a gondozónővér gyógykezelés végett).

10-1 [órákor] bejáró betegek részére rendelés.

Egész délután, este 8-ig ügyeletes szolgálat.

Este 8-tól a klinikai telepen lakó egyik gyakornok áll rendelkezésre, aki a nehezebb esetekhez kihívja az ügyeletes tanársegédet.

Minden pénteken, délután megérkezik az intézet vezetője, aki aznap este a klinika egész orvosi személyzetével referáló ülést tart, amelyen ismertetik a kijelölt referensek az egyes szaklapok cikkeit, bemutatják közleményeiket, és az egyes esetekről jelentést terjesztenek elő. A referátumok felett vita van.

Minden szombaton reggel a szakelőadó:

8-9 [órákor] Előadást tart a fogszakorvos-jelöltek részére.

9-11 [órákor] Előadást tart az orvostanhallgatóknak 2 féléven át a stomatologia kór- és gyógytanából.

11-1 [órákor] gyakorlati demonstrációt tart az orvostanhallgatók részére és a szakorvos-jelöltek gyakorlati működését ellenőrzi. Délután az intézet adminisztrációs teendőit látja el a szakelőadó, a poliklinika vezetője.

Így a laboratóriumi kutatómunka vasárnapra marad, amikor délelőttönként megbeszélés folyik a tanszemélyzettel.”¹²

1938. december 4-én írt levelében Kreiker (családneve 1939-től Kettesy) Aladár dékán azt kéri a vallás- és közoktatásügyi minisztertől, hogy a Stomatológiai Poliklinika rendes tanszékké történő átszervezését támogassa megfelelő elhelyezéssel és a költségvetésben biztosított személyi és dologi ellátmánnyal. Azt is kéri, hogy a mi-

¹¹ Csilléry András beadványa a Stomatológiai Poliklinika alapfelszerelésére, Orvostudományi Kar 1935. október 9-i II. rendes ülés, 18/8. pont és 1. sz. melléklet.

¹² BOHN, i. m., 264.

niszter úr terjessze fel a kormányzó úr elé Csilléry András egyetemi ny. r. tanárrá való kinevezését. A levél költségvetési tervezetet is tartalmaz, valamint az elhelyezésre is javaslatot tesz. A Sebészeti Klinika bővítése esetén a keleti pavilon a Fogászati Klinikának volna átengedhető, vagy a sebészeti klinikai pavilonok mögötti részen épülhetne önálló épület a Fogászati Klinikának. Egyúttal kéri a minisztert, hogy a Fogászati Tanszék felállítása ne csökkentse a kar már fennálló intézményeinek ellátását sem személyi, sem dologi téren. Az orvoskar a dékán kérését támogatta, és a kari felterjesztést a miniszterhez továbbította 1938. december 14-én. A tanszék felállítását az 1939/40. költségvetési évvel javasolta.¹³

Sajnos a választ nem ismerjük a fennmaradt levelezés alapján, de gyanítható, hogy anyagi okok miatt az új épület létrehozása nem volt kivitelezhető. Tudott, hogy 1939 szeptemberében kitört a II. világháború, ez is közrejátszhatott az anyagiak megkurtításánaka indokaként. A következő kérvény, ami a rendelkezésünkre áll, Csillérynek a dékánhoz írt levele 1939. október 16-án. Ebben részletesen leírja, hogy mennyire szűkösen fér el a Stomatológiai Poliklinika a Sebészeti Klinika keleti szárnyában. A sürgősségre tekintettel, hivatkozik Szily Kálmán államtitkár két nappal korábbi látogatására, mivel ő azt az utasítást adta Csillérynek, hogy tegyen sürgős előterjesztést a Szemklinika keleti szárnyának – a volt Orr-torok-gége és Fülészeti Klinika helyiségeinek – a Stomatológiai Klinika elhelyezése céljából történő átalakításának mikéntjéről. Leveléhez csatolta a lehetséges átalakítás műszaki és anyagi vonzatait. A helyiségek igénybevételét csak ideiglenesnek tekintette, amíg új épület nem készül el. Olyan átalakításokat irányzott elő, amely a későbbiekben a Szemészeti Klinika számára is hasznossá válhat. Az orvoskar és a dékán a beadványt egyhangúlag támogatta, és „*pártolól*ag” felterjesztette a v. miniszterhez.¹⁴

1940-ben nevezték ki egyetemi nyilvános rendes tanárnak Csilléry Andrást, eskütételére 1940. augusztus 18-án került sor a Rektori Hivatalban. Így már nem volt akadály a Stomatológiai Tanszék felállításának.

1940 nyarától megkezdődött a Szemészeti Klinika keleti szárnyának átalakítása és felszerelése a Stomatológiai Klinika számára.

A fogtechnikai laboratórium a leírások szerint igen korszerű volt, mivel Csilléry professzor kapcsolatai révén a Krupp-művek akkori legkorszerűbb gépeit, eszközeit vásárolta meg igen jutányos áron.

Az új klinika megnyitása 1940. november 30-án volt ünnepélyes keretek között, a Szemészeti Klinika tantermében. Jelen voltak a Debreceni Egyetem tanárai, dékánjai és rektora, valamint budapesti és pécsi vendégek. Közöttük volt Orsós Ferenc professzor, a MONE (Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete) elnöke, Máthé Dénes professzor, Morelli Gusztáv MFOE (Magyar Fogorvosok Országos Egyesülete) elnök, Conti

¹³ Kreiker dékán felterjesztése *Stomatológiai Tanszék felállítása és betöltése ügyében*, Orvostudományi Kar jegyzőkönyve. 1938. december 14-i IV. rendes ülés, 43. pont és 2. sz. melléklet.

¹⁴ Csilléry kérvénye a *Stomatológiai Poliklinikának a Szemészeti Klinika épületében való elhelyezésére*, Orvostudományi Kar jegyzőkönyve. 1939. október 25-i II. rendes ülés, V./9./12. pont és 7. sz. melléklet.

*4. kép. Dr. Csilléry András eskütétele a Rektori Hivatalban 1940. augusztus 18-án
(A Debreceni Egyetem elektronikus Archívumának (DEA) gyűjteményéből)*

5. kép. A Szemészeti Klinika keleti szárnyában működött a Stomatológiai Klinika

6. kép. A Stomatológiai Klinika ünnepélyes megnyitója a Szemészeti Klinika tantermében
1940. november 30-án

német orvosegyesületi vezető, valamint Balogh Károly, Horváth Lajos, Oravec Pál magántanárok.

Az ünnepséget Jankovich László orvoskari dékán nyitotta meg. Megnyitó beszédében röviden vázolta a prevenció fontosságát úgy általános, mint fogászati betegségek szempontjából, melyek súlyos állapotot, akár halált is eredményezhetnek. A fogászati kórképek már szinte népbetegségnek számítanak, és az ellene folytatott küzdelem az egyik fő célja az új klinikának -, majd átvette a klinikát és megnyitotta, ezután Csilléry András, a klinika igazgatója tartott előadást. A következő témakörökről ejtett szót:

- Először a fogszuvasodás kérdéskörét tárgyalta, szerinte a caries már népbetegségnek számít, ellene a küzdelmet a profilaxis kiszélesítése jelentheti.
- A „*paradentosis*” kialakulásával és terápiájával is részletesen foglalkozott a következőkben.
- A protetikában nem a kozmetikai szempont, hanem a funkcionalitás problémájának a megoldása a mértékadó – fejtette ki. A klinikán fogászati anyagvizsgálatokat kívánt bevezetni, hogy az újabb anyagok gyakorlati alkalmazhatóságát ellenőrizzék.
- A gócbetegségek fogászati vonatkozásaival is foglalkozott. Hangoztatta, hogy: „*a baktériumtermelő telep, magában a gyökércsatornában ül. Ennek megszüntetése a fogorvos feladata*”. Ez az állítás ma is megállja a helyét. Szerinte egyedül a fogorvos hivatott a fogeltávolítás kérdésében dönteni.
- Ezután kiemelte az orthodontia fontosságát. Már korán, a fogváltás időszakában kell foglalkozni a gyerekek fogainak szabályozásával.

- Majd rátért a cariessel kapcsolatos vizsgálataikra, és fontosnak tartotta a kérdéskör további kutatását az intézet keretei között.

Előadása végén még egyszer örömét fejezte ki, hogy létrejött a Debreceni Egyetemen is a Stomatológiai Klinika, és reméli, hogy az anyagiak szűkössége ellenére – egy olyan új orvosgeneráció alakul ki, amelyik nemcsak a betegségek megoldását keresi, hanem általuk sikerül lerakni egy új egészséges magyar nemzedék alapjait. Záró mondata ez volt: „Isten áldása legyen e munkán.”

A klinika megtekintése után a meghívottak Csilléry András vendégeként az Angol Királynő Szálloda különtermében 100 személyes ünnepi ebéden vettek részt. Itt sokan szólaltak fel: többek között Kölcsey Sándor polgármester a város nevében üdvözölte az új tanárt, Orsós prof. budapesti orvoskari dékán, mint a MONE elnöke, valamint Morelli elnök a MFOE nevében tartottak köszöntőt, Máthé prof. pedig a budapesti Stomatológiai Klinika nevében köszöntötte az új klinikát.

7. kép. Ünnepélyes díszebéd az Angol Királynő Szálloda különtermében a Stomatológiai Klinika megnyitóját követően

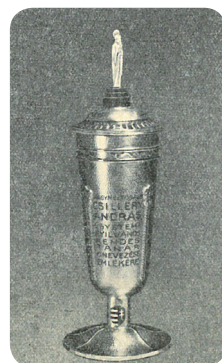
Oravecz dr. a pécsi Erzsébet Tudományegyetem Stomatológiai Intézetének orvosi kara szeretete és hálája jeléül a pécsi püspök borával telt ezüst serleget nyújtott át Csilléry professzornak.¹⁵

¹⁵ MOLNÁR László, *A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem új Stomatológiai Klinikájának megnyitása*, Fogorvosi Szemle 33(1940), 369–377.

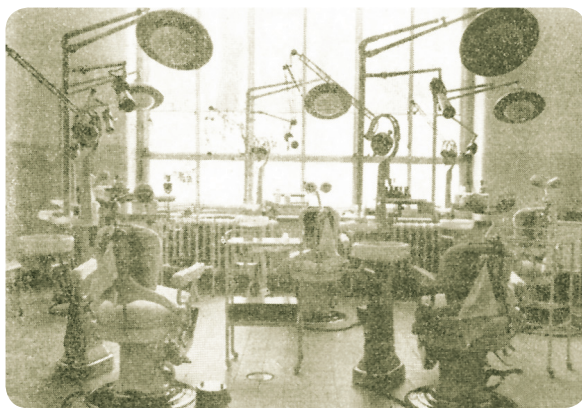
A létrejött Stomatologiai Klinikán a háborús időszak alatt is folyt a betegellátás, oktatás és a tudományos munka.

Egy évvel a megnyitó után, 1941. november 29-én tudományos üléssel ünnepeltek Csilléry prof. tanítványai és munkatársai. Először Csilléry prof. tartott előadást, melyben a klinika tudományos és gyakorlati munkásságának irányelveit, célkitűzéseit ismertette. Ezután adatokat közölt az 1940/41-es tanév betegforgalmáról. A klinika betegforgalma 7928 új beteg volt. 4006 fogeltávolítást, 375 műtétet, 2752 konzerváló beavatkozást végeztek, 1493 fogat pótoltak, 2812 röntgenfelvétel készült. Fekvőbeteg-forgalom 169 fő, az ápolási napok száma 2230 volt. Konziliárus vizsgálatot, ill. kezelést 1368 esetben végeztek. 1937

óta 21 fogszakorvost képeztek ki. Ezt követően tudományos előadások hangzottak el, majd meghitt vacsora keretében ünnepelték meg Csilléry prof. névnapját és a klinika egyéves fennállását.¹⁶ Jelentős eseménye volt a klinikának 1943. október 23-a, amikor ünnepélyes keretek között Csilléry professzort köszöntötték 60. születésnapja alkalmából. Az ünnepi tudományos ülést a Szemklinika tantermében tartották, amelyet

A Csilléry-serleg

8. kép. A Stomatologiai Klinika „Konzervatív kezelője”

szépen feldíszítettek, és a katedrán 60 szálás vörös rózsacsokor várta az ünnepeltet. Az eseményen részt vett dr. Schuchardt német szájszész is, aki másnap öt filmet mutatott be a Belklinika tantermében az arc-deffektusok lágyrészeinek tekercslebennnyel való pótlásáról, valamint csontátültetési műtétekről.¹⁷ Fontos még megemlíteni, hogy 1944 májusában Csilléryt orvoskari dékánná választották meg az 1944/45-ös tanévre.

Ahogy a keleti front elérte Debrecent, Csilléry politikai beállítottsága miatt nyugatra távozott (mint a magyar egyetemek kitelepítési biztosa), majd később Kanadában élt

¹⁶ *Hírek*, Fogorvosi Szemle 34(1941), 394–395.

¹⁷ *Hírek*, Fogorvosi Szemle 36(1943), 97, 254.

családja körében, ahol egy ideig magánkórházban dolgozott mint röntgenes és gyógyszerész.¹⁸ 1964. augusztus 30-án hunyt el. A Stomatologiai Poliklinika, majd Klinika megalakulása olyan szorosan köthető Csilléry András személyéhez, hogy fontos részletesen bemutatni az igen színes életpályáját. Abban az időben sokan a szakmában Csilléry-klinikának nevezték a debreceni Stomatologiai Klinikát.

Dr. Csilléry András életútja

9. kép. Dr. Csilléry András
ezredorvos
az I. világháborúban

Csilléry András 1883-ban született Budapesten, régi magyar nemesi családból. Orvosi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 1908-ban avatták orvosdoktorrá. 1909-ben megnősült, felesége Pállik Margit, aki a híres Pállik Béla festőművész lánya volt. Négy gyermekük született, és 54 évig éltek boldog házasságban.

Mivel orvosi tanulmányai alatt honvédelmi ösztöndíjat kapott, ezért doktorrá avatása után tényleges orvosi (nem katonai???) szolgálatra vonult be, ahol egyre magasabb rangfokozatot szerzett. 1910-ben már ezredorvos, 1911-ben nyugállományba helyezték. Közben 1908–1910 között fogászatot tanult a budapesti Stomatologiai Klinikán (Árkövy-klinikán). 1911-ben fogorvosi, valamint röntgen-diagnosztikai képe-sítést szerzett. 1912–1914-ben Münchenben, Berlinben, Breslauban tovább bővítette fogászati (röntgen) ismereteit, idehaza ő készített először fogröntgeneket. Az első világháború kitörésekor reaktiváltat-ta magát, és ezredorvosi feladatokat látott el.

Harctéri sérülése miatt (melynek során egyik szemét elveszítette) a Honvédelmi Minisztériumban helyezkedett el egészségügyi előadóként. 1916-ban ő kezdeményezte, és tervei szerint jött létre a Csobánc-utcai Honvéd Hadikórház, amely a háborús arcsérülteket látta el a kor színvonalán. 1917-ben a Magyar Fogorvosok Egyesületének tiszteletbeli tagja. 1918–1920-ig a fogorvosképző szakiskola vezetője, és a stomatologiai röntgent tanítja.

A lakásáról szervezve mint a „Fehér Ház” mozgalom vezetője tevőlegesen is részt vett a Tanácsköztársaság megdöntésében, majd a Friedrich-kormány népegészségügyi és nép-jóléti minisztere lett 1919 őszén. Tagja és alapítója volt a Keresztény-Nemzeti Pártnak, 1919-ben alapítója a Magyar Orvosok Nemzeti Egyesületének (MONE), melynek ügyvezető igazgatója volt 1922–1928 között. 1920-ban megalakította MONE Orvosi Műszerüzemet is, amely eleinte igazgatása alatt állt. 1922-ben és 1926-ban két cikluson át volt országgyűlési képviselő (Szentendre és környéke képviselőjében). 1926-ban az Olasz Fogorvosok Szövetsége tiszteletbeli tagjává választotta. 1927-ben kinevezték az

¹⁸ POKOLY László, *Dr. Csilléry András élt 81 évet*, Képes Világhíradó (1964), 24–25.

OTI főorvos igazgatójává, megszervezte a Központi Fogászati Rendelőintézetet 140 orvossal és 30 fogtechnikussal, ekkor politikai mandátumáról lemondott. 1928-tól a Párizsi Hivatásos Orvosszövetség (APIM)-nél a Magyar Orvosi Kar képviselője lett. Ugyancsak 1928 őszén a népjóléti és munkaügyi miniszter kinevezte a fogászati ügyek miniszteri biztosává. 1932-ben megindította a *Budai Hírlapot*. 1932-től 1940-ig újra képviselő a parlamentben (először a Keresztény Gazdasági Párt, majd 1939-től a Magyar Élet Pártja képviselőjeként). Közegészségügyi, közigazgatási és szociálpolitikai kérdésekkel foglalkozott. 1935. február 15-től a debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem Stomatológiai Poliklinikájának szakelőadója (vezetője). 1936-ban megalakította az Antiboldsevista Ligát. 1940-ben lemondott képviselőségéről, amikor Debrecenben egyetemi ny. r. tanárnak nevezték ki.

1936 tavaszán tanulmányozta az esseni Krupp-gyár kutatóintézetében a rozsdamentes acél (Wipla) felhasználhatóságát a fogászatban. Innen ered a jó kapcsolata a Krupp-művekkel, melynek révén a legkorszerűbb eszközökkel szerelte fel a debreceni Stomatológiai Klinika fogtechnikai laboratóriumát.

1938–44 között a *Nagy-Budapest* című hetilap főmunkatársa. 1940 júliusában egyetemi nyilvános r. tanárrá nevezték ki, 1940. november 30-tól pedig a Stomatológiai Klinika igazgatója lett a debreceni tudományegyetemen.

1940-ben a debreceni MONE és a Csaba Bajtársi Egyesület elnöke lett. Tudományos cikkei a fogászat több területével foglalkoznak, különösen fontosak a fogszuvasodás megelőzéséről írottak.¹⁹

Az Orvostudományi Kar már az 1920-as évektől Csilléry Andrást hívta meg többször is a létrehozandó Stomatológiai Tanszék élére. Ebben szerepet játszhatott, hogy őt jól ismerték, szoros kapcsolata volt a debreceni egyetemmel, ill. arra is gondolhattak, hogy mivel ismert személyiség, jó szervező, határtalan munkabírással, kitűnő kapcsolatokkal, így ő tudná legjobban megszervezni a Stomatológiai Klinikát. Az iratokból látható, hogy a miniszterhez írt kérvényei meghallgatásra találtak, és többször még az általa igényelt plusz anyagi támogatásban is részesítette a minisztérium az új klinikát. Egy kevésbé ismert vezető esetén nem valószínű, hogy ez így történt volna. Röviden, a debreceni egyetem igen jól járt Csilléry András meghívásával.

Máthé Dénes, a budapesti Stomatológiai Klinika akkori igazgatója írta Csilléry András egyetemi tanári kinevezése alkalmából köszöntő beszédében: „*Kiváló adminisztrátor, aki mindig tudja, mit kell tennie. Az az ügy, amelynek ő a szellemi irányítója, nem akad el, hanem fejlődik, halad a beteljesülés felé. Mint orvos és szakember a stomatológiai gondolat fáradhatatlan bajvívója.*”²⁰

Háborús időszakban egy új tanszék felállítása, amely kimondottan anyag- és eszköz-igényes, szinte lehetetlen feladat volt, és a körülmények miatt érthető, hogy az új épület felépítésébe már nem tudtak belefogni. Egyébként az is eltért a többi klinikához képest, hogy a stomatologia esetében megalakulása előtt először poliklinika jött létre.

¹⁹ SALAMON Henrik, *A magyar stomatologia (fogászat) története*, Budapest, 1942, 372–387.

²⁰ MÁTHÉ Dénes, *Csilléry András dr. a fogászat nyilv. rendes tanára a Debreceni Tisza István Tudományegyetemen*, Fogorvosi Szemle 33(1940), 161–162.